

ADAPTÁCIA ŽIAKA

Po nástupe do školy je potrebné poskytnúť žiakovi určitý čas, aby sa adaptoval na nové prostredie a podmienky. Adaptačná doba by mala trvať aspoň tri mesiace.

AKO ZAČAŤ

- **Vizuálna podoba školy, triedy.** V škole/triede je možné uplatniť stratégiu, ktorá vychádza z predpokladu, že napredovanie v druhom jazyku je determinované úspechom rozvíjania materinského (prvého) jazyka (Cummins, 2000). Hneď pri vstupe do školy môže byť nápis „Vitajte!“ vo viacerých jazykoch. Rodičia môžu napísať vo svojom jazyku rôzne slová napríklad súvisiace s tematickým osnovaním vyučovacích predmetov. Školy/triedy sú tak plné viacjazyčných názvov, pojmov a aj viacjazyčných vizuálnych pomôcok (predmety v triede, školské pomôcky, farby, dni v týždni, časti tela a pod.).

V škole/triede môžu byť vlajky, obrázky významných osôb, miest a vecí všetkých krajín, z ktorých žiaci pochádzajú. Na hodinách slovenského jazyka a literatúry, dejepisu, výtvarnej výchovy a hudobnej výchovy sa môžu žiaci s učiteľom rozprávať o umeleckých dielach, dôležitých udalostiach krajín pôvodu žiakov.

Tieto aktivity treba zvážiť, ak sú v škole/triede deti azylantov, ktorí zo svojej krajiny často utekajú z politických či iných závažných dôvodov a môžu byť na otázky o pôvodnej vlasti citliví.

Školská knižnica môže obsahovať časopisy a knihy vo viacerých jazykoch, príp. si ich žiaci môžu priniesť sami. Žiaci môžu napríklad porovnávať rovnaké rozprávky, príbehy v rôznych jazykoch. Kontakt s iným typom písma je nielen dôležitou súčasťou multikultúrnej výchovy, ale napodobňovanie znakov iných grafických sústav možno využiť aj na rozvoj grafomotoriky najmä u žiakov mladšieho školského veku.

Pri výbere časopisov a kníh treba dbať na to, či sú texty a ilustrácie v nich spracované tak, aby nepodporovali stereotypné vnímanie kultúr a stigmatizáciu.

- **Oboznámiť žiakov s príchodom nového spolužiaka.** Učiteľ môže pred príchodom žiaka viesť v triede diskusiu o krajine, z ktorej nový žiak prichádza, čo o nej žiaci vedia, ako si ju predstavujú. Oboznámiť žiakov so spôsobmi komunikácie a kontaktu v rôznych krajinách, pričom treba poukázať aj na spoločné znaky a predovšetkým podporovať a vzbudiť v žiakoch prirodzený záujem a empatiu. Odlišnosti príliš nevyzdvihovať.

Spoločne sa so žiakmi v triede zamyslieť nad tým, aké komplikácie môže novému spolužiakovi spôsobovať jazyková bariéra a ako ho podporiť. Napríklad spolu so žiakmi vyrobiť orientačný plán školy, obrázkové (komunikačné) karty, dvojazyčné štítky na označenie dôležitých miest v škole a pod. ↗ PRÍPRAVA NA PRÍCHOD ŽIAKA DO ŠKOLY, ORIENTÁCIA V ŠKOLE

Učenie sa nového jazyka

Učiteľ rozdá žiakom pracovný list s textom v jazyku, ktorému žiaci nerozumejú. Požiada ich, aby napísali odpovede na otázky týkajúce sa textu. Potom pozbiera pracovné listy a ohodnotí ich. So žiakmi vedie diskusiu o tom, prečo im podľa ich názoru zadal túto úlohu.

Učiteľ sa pýta žiakov:

„Ako ste sa cítili? Ako sa podľa vás cíti žiak, ktorý nehovorí vaším jazykom počas prvých dní v škole?“

Žiaci napíšu aspoň 3 slová, ktoré charakterizujú ich pocity. Tieto slová môžu napísať na nástenku v triede spolu s nápadmi, čo by mohli urobiť pre to, aby uľahčili novému spolužiakovi príchod do triedy.

Ako ste sa cítili?

Ďalšie aktivity, ktoré pomáhajú porozumieť skúsenostiam žiakov, ktorí práve prišli do krajiny a triedy nájdete v učebných materiáloch pre učiteľov a žiakov od UNHCR: Výučba o utečencoch : Osnovy pre základné školy

- **Umožniť rodičom (zákonnému zástupcovi) v prvých dňoch po príchode do školy prítomnosť na hodinách**, ak majú obavy, ako ich dieťa zvládne nástup do novej školy.
- **Previesť žiaka po škole**, ukázať mu, kde je zborovňa, jedáleň, WC, telocvičňa a pod. Žiak môže opakovať slovenské názvy miestností v škole a postupne si osvojevať novú lexikálnu zásobu.

Poskytnúť žiakovi mapku školy, ktorú môžu vytvoriť aj spolužiaci počas prípravy na príchod nového žiaka.

Pomoc žiakom a rodičom pri orientácii v škole

- **Na podlahe môžu byť umiestnené šípky alebo stopy**, po ktorých žiaci prídu k svojim triedam, resp. iným miestnostiam v škole (zborovňa, telocvičňa, jedáleň, WC).
- **Dôležité orientačné miesta v škole môžu mať na dverách tematické polepy s názvom miestnosti nielen v slovenskom, ale aj materinskom (prvom) jazyku žiakov prítomných v škole.**
- **Výroba mapky školy a polepenie predmetov v škole/triede slovenskými výrazmi je nielen spôsobom ako zapojiť žiakov do prijatia nového spolužiaka, ale aj jedným zo spôsobov nadviazania spolupráce s rodičmi (zákonným zástupcom) žiaka.**

TELOCVIČŇA
GYMNASIUM
TORNATEREM
ГИМНАСТИЧЕСКИЙ ЗАЛ
FISKULTURNA SALA
СПОРТИВНИЙ ЗАЛ
PHÒNG THỂ DỤC

- **Privítať žiaka v triede** a predstaviť ho ostatným pedagogickým a odborným zamestnancom a spolužiakom. Privítanie by nemalo byť zdĺhavé, skôr vecné. Ak žiak nehovorí/nerozumie po slovensky, je vhodné, aby bol prítomný niekto, kto bude schopný (aspoň globálne) tlmočiť (rodiča žiaka, žiak rovnakého alebo podobného jazykového pôvodu, učiteľ cudzieho jazyka, tlmočník a pod.). Pokiaľ je to jazykovo možné, nový žiak sa môže sám detailnejšie predstaviť.

- **Správne vysloviť žiakovo meno.** Ak má učiteľ pochybnosti, ako sa dané meno vyslovuje, spýta sa a zároveň zistí, na aké meno (napríklad jeho zdrobneninu) je žiak zvyknutý.

Nikdy nedávať žiakovi slovenské meno alebo prezývku z dôvodu ťažšej výslovnosti jeho mena. Meno je súčasťou identity žiaka.

- **Vybrať miesto, kam a vedľa koho žiaka v triede usadiť.** Treba dbať na to, aby bol nový žiak od začiatku vhodne zaradený do kolektívu. Mal by byť v blízkosti učiteľa, aby ho dobre počul, ale zároveň videl na ostatných spolužiakov v triede. Najvhodnejším miestom sú predné lavice po stranách triedy.

Nového žiaka posadiť vedľa spoľahlivého spolužiaka s dobrou úrovňou komunikácie, resp. vedľa jeho patróna. V triede s nižším počtom žiakov – detí cudzincov je vhodnejšie, aby žiaci – deti cudzincov nesedeli spolu. V triede s vyšším počtom žiakov – detí cudzincov môžu sedieť vedľa seba a vzájomne si pomáhať. Žiak by sa však nikdy nemal ocitnúť vyradený z kolektívu.

Na lavici môže byť pre nového žiaka pripravená menovka. Menovky môžu nosiť aj spolužiaci a vyučujúci. Menovka učiteľov môže obsahovať aj piktogram ich vyučovacieho predmetu, príp. dvojjazyčné pomenovanie.

Menovky uľahčujú zorientovať sa v menách spolužiakov, spoznávať učiteľov a spojiť ich s vyučovacími predmetmi, čím pomáhajú sociálnej adaptácii a interakcii v triede.

- **Zabezpečiť základnú komunikáciu** s učiteľmi a spolužiakmi, napr. pomocou obrázkových (komunikačných) kariet, prekladových slovníkov a pod. Obrázkové karty môže žiak dostať už pri zápise či prvom rozhovore. Doma si spolu s rodičmi môže vyskúšať ich použitie, čo zjednoduší ďalšiu komunikáciu v škole. ↗ PRÍPRAVA NA PRÍCHOD ŽIAKA DO ŠKOLY, PREKLADOVÝ SLOVNÍK ZÁKLADNÝCH POJMOV PRE ZŠ

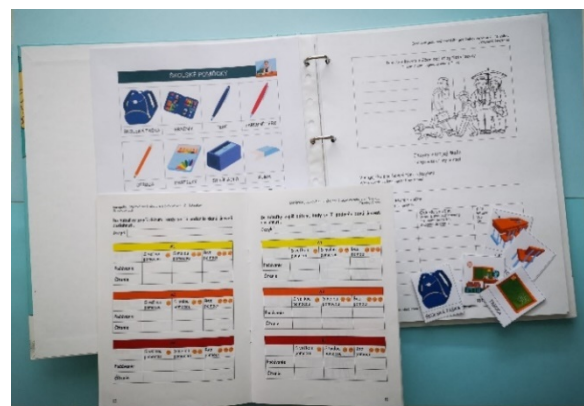
Portfólio žiaka

Osvedčilo sa aj vytvorenie portfólia žiaka.

Do portfólia si môže žiak zakladať obrázkové (komunikačné) karty, vlastné obrázky a kresby, zároveň sú do neho zaznamenávané jeho jazykové pokroky.

Portfólio má žiak vždy pri sebe. Kamarátom, rodičom a učiteľom môže ukázať, čo sa už naučil, príp. ho môže spolu s nimi dopĺňať. Portfólio tak slúži nielen na sledovanie pokrokov žiaka, ale uľahčuje aj komunikáciu.

↗ HODNOTENIE DETÍ CUDZINCŮV

Obr. 1 Ukážka portfólia žiaka (vlastný archív)

- **Dohodnúť si pravidlá** – pomocou obrázkov spracovať pravidlá triedy, práva a povinnosti žiakov. Pravidlá môžu navrhnúť aj žiaci, budú pre nich potom akceptovateľnejšie. Túto činnosť možno využiť aj na rozvoj komunikačných jazykových činností – práca s väzbou *ne/môžem, ne/smiem, musím + činnosťné sloveso*.

Obr. 2 Ukážka pravidiel (vlastný archív)

Obr. 3 Ukážka postupu pri príchode do triedy a odchode na obed (archív M. Kolcúnová)

- **Oboznámiť žiaka s rozvrhom** – vysvetliť mu jeho rozvrh hodín a skratky vyučovacích predmetov. Ak neovláda slovenský jazyk, pomôžu obrázky (piktogramy) vyučovacích predmetov. V rozvrhu vyznačiť presuny do iných tried alebo školských priestorov. ↗ PRÍPRAVA NA PRÍCHOD ŽIAKA DO ŠKOLY
- **Zaujímať sa o to, ako sa žiak má a ako sa cíti.** Napomôcť môžu emočné karty. Karty sa dajú využiť aj pri evaluácii aktivít so žiakmi – aké to pre nich bolo.

Rozlišovanie emócií a emočné šarády

Hárky obsahujú fotografie detí, ktoré predstavujú celkovo 12 emócií. Učiteľ vystrihne fotografie a pásiky s daným slovom. Postupne ukazuje žiakom jednotlivé tváre, jednu po druhej.

Žiaci majú nájsť slová, ktoré tváre charakterizujú, napríklad „veselá“, „smutná“ a pod.

Zároveň môže učiteľ danú emóciu opísať a požiadať žiakov, aby ukázali, ako by sa pri danej emócii tvárili oni.

Neskôr žiaci pracujú v malých skupinkách alebo vo dvojiciach. Napodobňujú emócie, ktoré sa naučili. Pomenúvajú ich v slovenskom jazyku a vo svojom materinskom jazyku. Aktivita pomáha upevňovať si lexikálnu zásobu v slovenskom jazyku a zároveň sa žiaci jeden od druhého učia nové slová.

Ďalšie aktivity na budovanie emocionálnej inteligencie a zručností a schopností detí rozlišovať vlastné emócie nájdete v učebných materiáloch pre učiteľov a žiakov od UNHCR: Výučba o utečencoch : Osnovy pre základné školy.

- *Rešpektovať a reflektovať kultúrne a náboženské sviatky pôvodnej krajiny žiaka.*

Príchod dieťaťa cudzincov do novej školy alebo triedy je veľmi náročný najmä pre dieťa. Je potrebné zo strany všetkých žiakov naučiť sa spolupracovať tak, aby kolektív triedy bol čo najviac spojený. Je veľmi dôležité, aby žiaci prijali takéhoto žiaka medzi seba a to za pomoci pedagóga. Veľmi pozitívne vplýva na žiakov skutočnosť, keď sedia spolu v lavici, vzájomne si pomáhajú a často vnímajú túto pomoc ako hru (najmä žiaci 1. stupňa základnej školy).

Hlavné zásady pri začleňovaní detí cudzincov do výchovno-vzdelávacieho procesu v našej škole sú:

- *usadenie nových žiakov vždy k žiakom slovenskej národnosti*
- *určenie žiaka slovenskej národnosti na pomoc novým žiakom*
- *vedenie kolektívu k vzájomnej tolerancii*
- *pravidelná práca v skupinách*
- *pomoc pri domácich úlohách*
- *pravidelná pomoc pri potrebných presunoch (telocvičňa, školská jedáleň, školský dvor, keramická dielňa, krúžková činnosť).*

Vďaka inklúzii žiakov z iných krajín sú naši žiaci veľmi otvorení vzťahom a kamarátstvám, ktoré by bežne nikdy nevznikli, vedia viac o kultúrach a zvykoch iných krajín, učia sa vzájomne tolerovať a vedia, že nie každý musí všetkému rozumieť, a to práve kvôli jazykovej bariére. Preto sa žiaci snažia vzájomne si pomáhať a vytvárajú novým spolužiakom pozitívnu atmosféru pre rýchle začlenenie sa do kolektívu.

riaditeľka Základnej školy s materskou školou, Odborárska ulica, Bratislava

MINIMÁLNE MOŽNOSTI PODPORY

Zapojenie žiaka neovládajúceho vyučovací jazyk školy do výchovno-vzdelávacieho procesu je veľmi dôležité. Ide najmä o prácu s lexikálnou zásobou, komunikáciu na vyučovacej hodine, ale aj samostatnú prácu rozvíjajúcu žiakove zručnosti a spôsobilosti v danej téme. Učiteľ každého vyučovacieho predmetu by mal preto podporovať rozvoj jazyka, ktorý sa k tomuto predmetu viaže.

Päť základných princípov

1. *prepájať obsah vyučovacieho predmetu s jazykom*
2. *aktivovať predchádzajúce skúsenosti a znalosti žiakov*
3. *využívať názornú podporu*
4. *vytvárať priestor pre komunikáciu*
5. *vytvárať priestor pre aktívnu produkciu jazykových zručností*

Stratégie, ktoré je možné využívať v individuálnej komunikácii so žiakom, ale aj pri frontálnej alebo skupinovej práci.

Všetky vyučovacie predmety

- *Dbať na to, aby nastavené pravidlá boli jasné a nemenné, zrozumiteľné a vždy rovnako komunikované.*
- *Prispôbiť prejav jazykovej úrovni žiaka.* Rozprávať pomalšie a výrazne (ale nie prehnane), artikulovať. Pri komunikácii so žiakom je vhodné zabezpečiť, aby dobre videl na ústa učiteľa, napr. počas ranného kruhu (komunity) by žiak nemal sedieť vedľa učiteľa, ale oproti nemu.
- *Dodržiavať prozodické vlastnosti reči* – je to dôležité aj pre rozlíšenie druhov viet. V oznamovacích, rozkazovacích aj zvolacích vetách je klesavá koncová melódia. V opytovacích vetách môže byť melódia klesavá, ak ide o doplniaciu otázku alebo stúpavá, ak ide o zisťovaciu otázku.
- *Používať spisovnú podobu jazyka*, aj vzhľadom na zvládnutie písomného jazykového prejavu. Nepoužívať gramaticky nesprávne tvary, snažiť sa vyhýbať zdrobneninám.
- *Používať presný, ale nie veľmi jednoduchý jazyk.* Začať napríklad dvojčlennými vetami. Vyhýbať sa zložitým vetným konštrukciám, ale aj používaniu zjednodušených vetných konštrukcií s infinitívami a heslami.
- *Pracovať s jednotnými a stálymi pokynmi.* Je potrebné ustanoviť najfrekvencovanejšie pokyny a používať ich v rovnakých formuláciách, napríklad *prečítaj, napíš, vypočítaj, nakresli, ukáž na mape ...* . Prediskutovať s kolegami, dohodnúť sa a zapísať zoznam najpoužívanejších inštrukcií a pokynov pre žiakov a používať ich v rovnakom znení. Na začiatku je možné tieto pokyny podporiť v podobe obrázka, ktorý vyjadruje daný pokyn. ↻ PRÍPRAVA NA PRÍCHOD ŽIAKA DO ŠKOLY

			
PREČÍTAJ!	NAPÍŠ!	NAKRESLI!	VYPOČÍTAJ!

- *Využívať názornú podporu* – obrázkové (komunikačné) karty, obrázky, fotografie, nákresy, tabuľky, diagramy a pod. Slovné inštrukcie doplniť pokynmi v obrázkovej podobe. Vizuálna opora slov je dôležitá pre podporu porozumenia, fixáciu a kontrolu hovorenej podoby jazyka. Je žiaduce premyslieť si nosné pojmy danej témy a pripraviť si ich aj v názornej podobe. ↗ PRÍPRAVA NA PRÍCHOD ŽIAKA DO ŠKOLY; PREKLADOVÝ SLOVNÍK ZÁKLADNÝCH POJMOV PRE ZŠ : OBRAZOVÁ PRÍLOHA

Komunikačné karty nemajú slúžiť ako náhrada hovoreného jazyka, slúžia na základné porozumenie situácii žiaka a jeho potrebám. Učiteľ vždy pri použití karty slovné komentuje zámer použitia karty a modeluje slovné vyjadrenie komunikačného zámeru žiaka.

- *Udržiavať očný kontakt.* Snažiť sa zabezpečiť, aby žiak na učiteľa videl. Komunikovať so žiakom vo výške očí. Priamy očný kontakt je však v niektorých kultúrach skôr prejavom nadradenosti či neúcty, napr. vietnamskí žiaci môžu klopiť zrak, keď s učiteľom priamo hovoria. Podobne je očný kontakt vnímaný aj v Číne a Japonsku.
- *Uplatňovať vhodné gestá a mimiku.* Pri komunikácii so žiakom je vhodné dopĺňať niektoré pokyny vždy tým istým gestom. Treba mať pri tom na zreteli, že niektoré gestá majú v kontexte rôznych kultúr rôzne významy, napr. Taliani pri lúčení mávajú dlaňou obrátenou k sebe, čo u nás znamená *pod' sem*. Vo Vietname má zase úsmev viacero významov. Žiaci sa môžu smiať aj vtedy, keď nerozumejú alebo sú zmätení. Je preto potrebné overiť si, ako žiak chápe naše gestá a mimiku.
- *Zaujímať vhodný postoj a vzdialenosť.* Ľudia zo severnej Európy a USA uprednostňujú pri komunikácii väčšiu vzdialenosť ako ľudia z juhu Európy, Južnej Ameriky či Blízkeho východu. Veľký osobný priestor okolo seba vyžadujú Nemci a Angličania.
- *Zohľadňovať čo je momentálne v možnostiach žiaka,* čo je schopný sa v danej chvíli naučiť. Nie je nutné, aby žiak zvládol všetky výkonové a obsahové štandardy daného vyučovacieho predmetu. Zamerať sa na cieľ hodiny a premyslieť si, čo je podstatné a pre žiaka užitočné. Problémy žiakovi spôsobuje najmä názvoslovie a odborná terminológia, a to i taká, ktorá sa rodným hovoriacim zdá samozrejmalá. Nemožno ani očakávať, že sa žiak počas hodiny naučí všetky nové slová. Je preto potrebné zvoliť také kľúčové slová, ktoré sú potrebné pre pochopenie učiva a na tie sa zamerať. Každý učiteľ sa tak stáva aj učiteľom jazyka.

- *Využívať metódu tzv. kľúčových vizuálov*, ktorá žiakovi nielen priblíži obsah, ale umožní mu ho dať do potrebných súvislostí, štruktúrovať informácie a zároveň si osvojovať jazyk.

Kľúčové vizuály – grafická vizualizácia obsahu

- rozvíjajú lexikálnu zásobu;
- zvyšujú porozumenie obsahu;
- uľahčujú vyjadrenie o obsahu;
- kontrolujú porozumenie obsahu;
- pomáhajú štruktúrovať úlohy.

Príklady kľúčových vizuálov, ako aj postup pri ich tvorbe na základe vecného alebo umeleckého textu nájdete na: <https://www.inkluzivniskola.cz/graficka-vizualizace-obsahu>

- *Podporovať používanie materinského jazyka žiaka.* Pre lepšie porozumenie možno využívať materinský jazyk (práca so slovníkom, internetom, obrázkovým prekladačom PC programom SymWriter). Materinský jazyk žiaka je v triede vítaný. Učiteľ sa môže počas vyučovacích hodín žiaka pýtať, ako sa pomenúvajú dané veci v jeho materinskom jazyku. Materinský jazyk žiaka tak slúži ako most k vyučovaciemu jazyku.

Pre deti cudzincov je gramotnosť v ich materinskom jazyku veľmi dôležitá. Poznatky si osvojujú ľahšie, ak si ich môžu spojiť s vedomosťami a znalosťami osvojenými v materinskom jazyku.

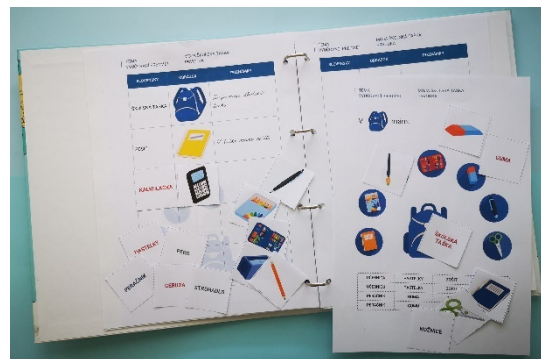
*Na takéto prepájanie možno využiť **Prekladový slovník základných pojmov pre základné školy** obsahujúci reprezentatívny výber štandardizovaných pojmov zo vzdelávacích štandardov jednotlivých vyučovacích predmetov základnej školy alebo švédsky webový portál **Bildetema**: <http://bildetema.westeurope.cloudapp.azure.com/bildetema/bildetema-portal/index.html?page=simple-html5&version=norwegian>*

- *Systematicky rozvíjať lexikálnu zásobu* jednotlivých vyučovacích predmetov – vytvárať tematické myšlienkové mapy, obrázkový alebo tematický slovník.

Tematický slovník predstavuje jednoduchý spôsob osvojovania si odborného jazyka. Žiaci si môžu vytvárať slovník k vyučovaciemu predmetu/vzdelávacej oblasti/téme.

Slovník môže obsahovať stĺpce: SLOVENSKY, OBRÁZOK a POZNÁMKY. Do stĺpca OBRÁZOK si žiak môže nakresliť alebo nalepiť obrázok viažuci sa k téme. Do stĺpca POZNÁMKY napísať príklady využitia slova vo vete alebo preklad slova v materinskom jazyku alebo v inom jazyku (prvý alebo druhý cudzí jazyk, ktorý sa v škole učí). Na jednej strane tak žiak nestráca kontakt so svojím materinským jazykom a na strane druhej je podporená aj jedna z kľúčových kompetencií – viacjazyčnosť.

Obr. 4 Ukážka tematického slovníka (vlastný archív)

Do „výroby“ slovníka sa môže zapojiť učiteľ i spolužiaci, čo môže napomôcť k budovaniu vzájomných vzťahov a podpore prierezovej témy – multikultúrna výchova.

- *Písať a kresliť na tabuľu* – tému, kľúčové slová a pod. Nestačí nové slovo len počuť, žiak ho musí aj vidieť, aby ho mohol napríklad nájsť v slovníku a správne sa ho naučiť.
- *Komentovať dianie v triede*. Opisovať každú činnosť, pomenúvať pomôcky, predmety a situácie, v ktorých sa žiak nachádza.
- *Používať jednoduché príklady*, ktorým žiak porozumie. Žiak totiž musí porozumieť obsahu, aby pochopil princíp. V počiatočných fázach učenia sa jazyka verbalizovanie diania okolo pomáha žiakovi nielen porozumieť kontextu situácie, ale poskytnúť mu aj jazykovo podnetné prostredie.
- *Porozumenie rozvíjať čítaním krátkych textov*, odsekov a ich prerozprávaním pomocou otázok.
- *Nahradiť písanie poznámok* napríklad podčiarkovaním v učebnici a pod.
- *Nechať žiakovi k dispozícii potrebné pomôcky*, napríklad tabuľku s abecedou, prekladový slovník a pod.
- *Zaistiť, aby žiak poznal slová alebo vety, ktoré má povedať*, a to tak, že sú napríklad napísané na tabuli, v učebnici; opakuje to, čo počul od spolužiakov pred ním alebo si odpoveď pripraví so spolužiakmi pri skupinovej práci.
- *Cielene žiaka počas hodiny aktivovať*. Dať mu možnosť niečo prečítať, vyhľadať, ukázať, porozprávať, možnosť vyniknúť, a to aj v materinskom jazyku, príp. v jazyku, ktorému rozumie.
- *Využívať prácu v skupinách*. Práca na spoločnom projekte so spolužiakmi uľahčí zapojenie sa nového žiaka do kolektívu. Vytvára napríklad priestor na tréning formulácie jednoduchých viet (vetné modely, začiatky viet a pod.). Súčasne sa učiteľovi naskytne možnosť vysvetliť žiakovi zadanie.
- *Venovať sa novému žiakovi chvíľu individuálne* počas samostatnej práce v triede. Zadanie by malo zodpovedať úrovni znalostí a schopností žiaka.
- *Chváliť, chváliť, chváliť*. Oceniť každý prejav žiaka.
- *Nehodnotiť chyby v ústnom a písomnom prejave, ale obsahovú správnosť odpovede*. Namiesto opravy modelovať vo výpovedi správnu formu vyjadrenia.

Pri práci s deťmi cudzincov vytvárame tvorivú atmosféru, atmosféru dôvery a spolupráce. Vytvárame im priestor na sebahodnotenie a pochvalou ich vedieme k pozitívnej motivácii.

Každý učiteľ si pri práci s deťmi cudzincov pripraví vzdelávací plán, ktorý obsahuje:

- vymedzenie krátkodobých a dlhodobých výchovno-vzdelávacích cieľov;
- upozornenie na špecifické výchovno-vzdelávacie potreby;
- vymedzenie obsahu, rozsahu, harmonogramu učiva.

riaditeľka Základnej školy s materskou školou, Odborárska ulica, Bratislava

- *Zapájať žiaka do mimoškolských aktivít*. Žiak by sa nikdy nemal ocitnúť vyradený z kolektívu. Rodičom (zákonnému zástupcovi) vysvetliť dôležitosť kontaktu žiaka s vrstovníkmi aj mimo vyučovania a odporučiť im, aby pre žiaka vybrali napr. krúžok zodpovedajúci jeho záujmom. Žiak tak dostane šancu vyniknúť. Ponuku voľnočasových aktivít poskytovať písomne v jazyku, ktorému rodičia žiaka rozumujú a mohli sa tak doma rozhodnúť.

Zaznamenávať si situácie, ktoré vzbudili u žiaka rozpaky či nepochopenie. Mnohé takéto situácie vyvstávajú z odlišného spôsobu života v rodinách z iného kultúrneho prostredia.

Slovenský jazyk a literatúra

Vyučovaci predmet slovenský jazyk a literatúra tvoria dve tesne zviazané a obsahovo sa prelínajúce zložky: jazyková a literárna. Cieľom oboch zložiek predmetu je viesť žiakov k uvedomeniu si jazykovej a kultúrnej pestrosti nielen v rámci Európy a sveta, ale aj v rámci jednotlivých sociálnych prostredí. Cez pochopenie významu jazyka pre národnú kultúru by mali žiaci dospieť k chápaniu odlišností, tolerancii a orientácii v multikultúrnom prostredí.

Jazyková zložka predmetu sa zaoberá problematikou jazyka ako nástroja myslenia a komunikácie medzi ľuďmi. Takto ju treba chápať aj pri vzdelávaní žiakov – detí cudzincov, slovenčina má byť pre nich hlavne nástrojom dorozumievania medzi ľuďmi a nie určovanie vetných členov, slovných druhov a pod. Jednotlivé komunikačné jazykové činnosti a stratégie (čítanie s porozumením, hovorenie a písanie) je možné rozvíjať samostatne alebo ich vzájomne kombinovať, pričom je potrebné spájať ich s praktickou, konkrétnou a reálnou situáciou. Dôležité je podporovať činnostne zameraný prístup (výkonový štandard). Teoretickú bázu, čo sa má žiak naučiť, predstavuje obsahový štandard: zvuková rovina a pravopis, lexikálna rovina, morfológická rovina, syntaktická rovina a sloh. Nezamieňať však to, čo žiak musí vedieť, s tým, čo môže vedieť.

Výklad slovenského jazyka ako cudzieho (druhého) jazyka môže byť na hodinách slovenského jazyka a literatúry zaujímavý a prínosný aj pre ostatných žiakov. Umožňuje hlbšie porozumenie jazyku a pre niektorých žiakov môže byť aj jednoduchší.

Špecifiká výučby slovenčiny pre Slovanov a Neslovanov nájdete v príručke pre učiteľov *Slovenčina ako cudzí jazyk*, s. 44 – 50.

- **To isté, ale inak.** Všetci žiaci pracujú spoločne na rovnakej téme, líši sa len zadanie alebo materiál.
 - **Redukcia:** rovnaký materiál, ale pre žiaka zredukované úlohy alebo dĺžka cvičení, napr. všetci majú vymyslieť 5 viet, žiak len 2 vety; všetci píšú diktát, žiak len niektoré slová alebo v texte diktátu dopĺňa hlásky, slabiky, slová a pod.
 - **Odlišná cesta:** rovnaký materiál i zadanie, každý však rieši úlohu vlastnou, odlišnou cestou.
 - **Rovnaká téma – rôzny materiál, rôzny cieľ:** napríklad pri určovaní gramatických kategórií podstatných mien má žiak zadané známe i nové slová a učí sa ich skloňovať, cieľom je naučiť sa správny tvar. Možno využiť aj obrázkové (komunikačné) karty, ktoré žiak dostal pri príchode do školy. Žiak môže v kartách zvýrazňovať prípony a iné gramatické kategórie, skladať ich do skupín podľa gramatickej charakteristiky. Karty môže triediť podľa vecnej súvislosti, podľa abecedy, počtu slabík, podľa písmena na začiatku slova (tvrdé, mäkké, obojaké spoluhlásky, samohlásky) a pod.

Obr. 5 Možnosti využitia obrázkových kariet (vlastný archív)

- **Čítanie s porozumením a literárna zložka predmetu.** Pred čítaním súvislého textu zaradiť čitateľskú rozcvičku (čítanie izolovaných písmen, slabík, slov). Z textu vybrať alebo v texte podčiarknuť zložité slová a precvičiť ich čítanie. Pri čítaní možnosť používať záložku (príp. ukazovanie prstom). Po prečítaní textu označiť slová, slovné spojenia, ktorým žiak nerozumel, vysvetliť, čo znamenajú. Prerozprávať jednoduchými vetami obsah vecného alebo umeleckého textu (próza) podľa osnovy s pomocou učiteľa, spolužiakov.

V čo najväčšej miere využívať **autentické texty** (jedálny lístok, rozvrh hodín, modifikované texty z novín, časopisov) na: nácvik výslovnosti, rozširovanie lexikálnej zásoby, orientáciu v texte (vyhľadávanie kľúčových slov, informácií viažucich sa k reálnym situáciám), osvojenie gramatiky (vyvodenie pravidiel), zoznámenie sa so sociokultúrnymi témami. Grafickú podobu slova spájať s jeho zvukovou podobou.

Obsah prečítaného (alebo vypočítaného) textu môže žiak prerozprávať najskôr vo svojom materinskom (prvom, dominantnom) jazyku a potom v slovenskom jazyku. Ak je v triede viacero žiakov s rovnakým materinským jazykom, môžu v spoločnej skupine prediskutovať obsah textu v ich jazyku.

PAUL, R. – NORBURY, C. – GOSSE, C. Language Disorders from Infancy through Adolescence. Listening, Speaking, Reading, Writing, and Communicating.

- **Hovorenie a počúvanie s porozumením.** Spájať nácvik hovorenia s praktickou a reálnou situáciou. Pracovať na systemizácii jazyka, pričom sa sústrediť na zvládnutie konkrétnych gramatických javov (časovanie, skloňovanie, slovtvorba). Zadávať presné inštrukcie, ponúknuť žiakovi modelové dialógy, výber z možností.

Ak žiak odmieta hovoriť pred celou triedou, ponechať ho v tzv. tichej fáze (môže trvať aj viac ako šesť mesiacov). V takomto prípade si overovať porozumenie inými spôsobmi, napr. priradenie kartičiek k slovám (nápísom), radením kartičiek do systému, písaním.

- **Písanie.** Poskytnúť žiakovi predĺžený čas na osvojovanie si tvarov písmen, zautomatizovanie pohybu pri písaní písmen. Umožniť mu používať tabuľku s abecedou (tvary tlačenej a písanej písmen), príp. aby si potichu hovoril písmená, ktoré píše (autodiktát).

Pred samotným písaním pracovať s ukázkovými textami (vyhľadávanie slov, fráz, modelovanie textu). Využívať jazykové štruktúry (vetné modely), kľúčové vizuály (grafické organizéry). Tréning písania prepojiť s osvojovaním si lexikálnej zásoby k téme.

Skrátiť rozsah písaného textu a ponechať dostatok času na vypracovanie písomných úloh. Začínať s jednoduchšími slohovými útvarmi/žánrami, napríklad ak je cieľom charakteristika, postupovať od vizitky, vonkajšieho opisu blízkej osoby cez opis povahových a duševných vlastností až po charakteristiku literárnej postavy.

Žiaci nemusia samostatne vytvoriť všetky štandardizované slohové útvary/žánre (napr. úvaha), stačí len ich pasívna znalosť, t. j. identifikácia a porovnanie slohových útvarov/žánrov.

- **Zvuková rovina a pravopis.** Nacvičovať na vetných modeloch (frázach). Pravopis učiť ako lexikálnu zásobu, na slovách zjadra slovnej zásoby, nie na slovách okrajových, knižných, málo používaných. Nevyberať na nácvik výslovnosti/pravopisu rôzne kuriozity (jazykolamy, výnimky).

Báseň slúži na nácvik rytmu a výslovnosti, nie na preklad.

Hodnotiť len motivačne. Neopravovať každú chybu. Zapísať chyby, a potom na ne upozorniť. Neopravovať text červeným perom (ceruzkou).

Diktáty. Rešpektovať pracovné tempo žiaka. Využívať doplnovacie diktáty, kde žiak dopĺňa vynechané pravopisné javy, pričom sa treba zamerať len na jeden pravopisný jav. Pri oprave chýb zdôvodňovať pravopis ústne.

Pravopis mäkkých a tvrdých slabík

Na rozlišovanie slabík možno použiť tvrdé a mäkké kocky. Pri nácviku učiteľ hovorí žiakovi slová s danou slabikou, žiak slovo opakuje a stláča príslušnú kocku. Začína slovami, ktoré majú danú slabiku na začiatku, potom na konci. Použitie hmatu, zraku, sluchu napomáha k lepšiemu rozlišovaniu a vnímaniu uvedených slabík.

- **Lexikálna rovina.** Na jednej hodine je žiak schopný uchopiť a aktívne skúšať používať 3 až 5 nových slov. Platí pravidlo 5 x 5, t. j. aspoň päťkrát slovo vysloviť a päťkrát napísať. Nové slová učiť pomocou napríklad obrázkov, príkladov, gest a pod. Vytvárať logické skupiny slov, nezaraďovať však príliš mnoho slov do jednej skupiny. Treba si uvedomiť, že žiak má aj iné vyučovacie predmety.

Mať k dispozícii slovník. Ak nie je v triede žiak, ktorý ovláda materinský jazyk nového žiaka, je vhodné, aby mal tento žiak k dispozícii slovník. Najmä starší žiaci sú frustrovaní, ak nejakému slovu nerozumejú a slovník im môže byť dobrou oporou.

Aktivity na rozširovanie lexikálnej zásoby

- **Pexeso:** hra vhodná nielen na rozširovanie lexikálnej zásoby, ale aj precvičovanie množného čísla, gramatických rodov, tvarov substantív v nominatíve a akuzatíve.
- **Obrázok:** vymyslieť čo najviac prídavných mien, slovies.
- **Abeceda:** ku každému písmenu v abecede vymyslieť slovo.
- **Slovný futbal:** hľadať slovo začínajúce sa na posledné písmeno, posledné 2 písmená alebo celú slabiku predchádzajúceho slova.
- **Slovné prestrelky:** hľadať čo najviac slov napríklad z tematického okruhu rodina alebo jedlo a pod.

Ďalšie aktivity na rozširovanie lexikálnej zásoby ↗ ZDROJE A MATERIÁLY : NÁMETY NA ČINNOSTI

- **Morfologická a syntaktická rovina.** Učiť postupne, po jednotlivých krokoch. Predstaviť slovenský jazyk ako súbor pravidiel, nie výnimiek. Sústrediť sa najmä na gramatiku, ktorá je potrebná k tomu, aby žiak zvládol danú situáciu/tému. Gramatiku učiť a precvičovať na známej a základnej lexikálnej zásobe.

Kreslený diktát – predložky spojené s akuzatívom a inštrumentálom

Učiteľ rozdá žiakom papiere, ceruzky a pastelky. Postupne im diktuje jednotlivé pokyny. Žiaci kreslia to, čo učiteľ opisuje, napríklad izbu alebo mesto. Hovorí, čo je kde (postel' je medzi stolom a skriňou) a čo kde nakresliť (postel' je medzi stolom a skriňou, medzi stôl a skriňu nakresli postel'). Za každý správne nakreslený a umiestnený objekt získava žiak jeden bod.

Tvorba vety: podmet – sloveso – predmet

Vychádza sa z pevne stanoveného slovesa, žiaci obmieňajú podmet a predmet. Z možností odvodzujú význam slovies.

SPÔSOB ZADÁVANIA A PLNENIA ÚLOH

- Poskytnúť dostatok času na prácu.
- Zadávať úlohy, pri ktorých nie je potrebné hovoriť. Žiak priradí alebo doplní k obrázku príslušné kľúčové slová, vytvára myšlienkovú mapu alebo kreslí schémy.
- Individuálne zadávať úlohy prispôbené jazykovým možnostiam žiaka – formou zjednodušených formulácií, vždy doplniť príkladom alebo spoločne vyriešiť jeden príklad (úlohu).
- Vizualizovať zadania úloh (multisenzorický prístup) – využitie symbolov, obrazových materiálov, nákresov, organizérov a pod.
- Otázky a úlohy zadávať po krokoch (rozfázovať), jasne a zrozumiteľne tak, aby žiak mohol na ne odpovedať jednoznačne.
- Slovné inštrukcie podľa potreby zopakovať, pokyny zadávať pomaly, v menšom rozsahu.
- Priebežne overovať porozumenie a plnenie úloh. Pri overovaní porozumenia klásť uzavreté otázky s odpoveďou ÁNO/NIE, výber z možností a pod.
- Zadať úlohu, ktorú „môže zvládnuť len nový žiak“, môže tak napomôcť jeho začleneniu sa do života triedy a školy.
- Poskytnúť žiakovi zadanie dopredu – môže si ho doma preložiť a pripraviť sa.

Tvorba pracovných listov

- Stanoviť si cieľ (obsahový a jazykový), pričom je potrebné vychádzať z potrieb konkrétneho žiaka.*
- Vytvoriť si štruktúru pracovného listu.*
- Vybrať si obsah a formu, napr. v podobe kľúčových vizuálov.*
- V pracovných listoch pre začiatočníkov uvádzať kľúčové slová v základnom tvare, krátky informačný text, obrázok, mapu a pod. s úlohami na doplnenie informácií z textu.*
- Zjednodušovať text.*
Vety by mali mať formu subjekt – sloveso – objekt.
Vyhýbať sa zložitým vetným konštrukciám a synonymám.
Využívať najmä aktívne (činnostné) slovesá.
- Pracovné listy dopĺňať obrázkami s popismi, mapami, tabuľkami a pod.*
- Štruktúrovať text, dlhšie texty členiť na odseky.*
- Súčasťou pracovného listu by mala byť aj časť na precvičenie zameraná na upevnenie lexikálnej zásoby a pochopenie učiva, príp. k precvičeniu gramatických javov.*
- Pracovný list musí mať slovníček – obrázkový, prekladový, žiak si ho môže vytvárať aj sám.*

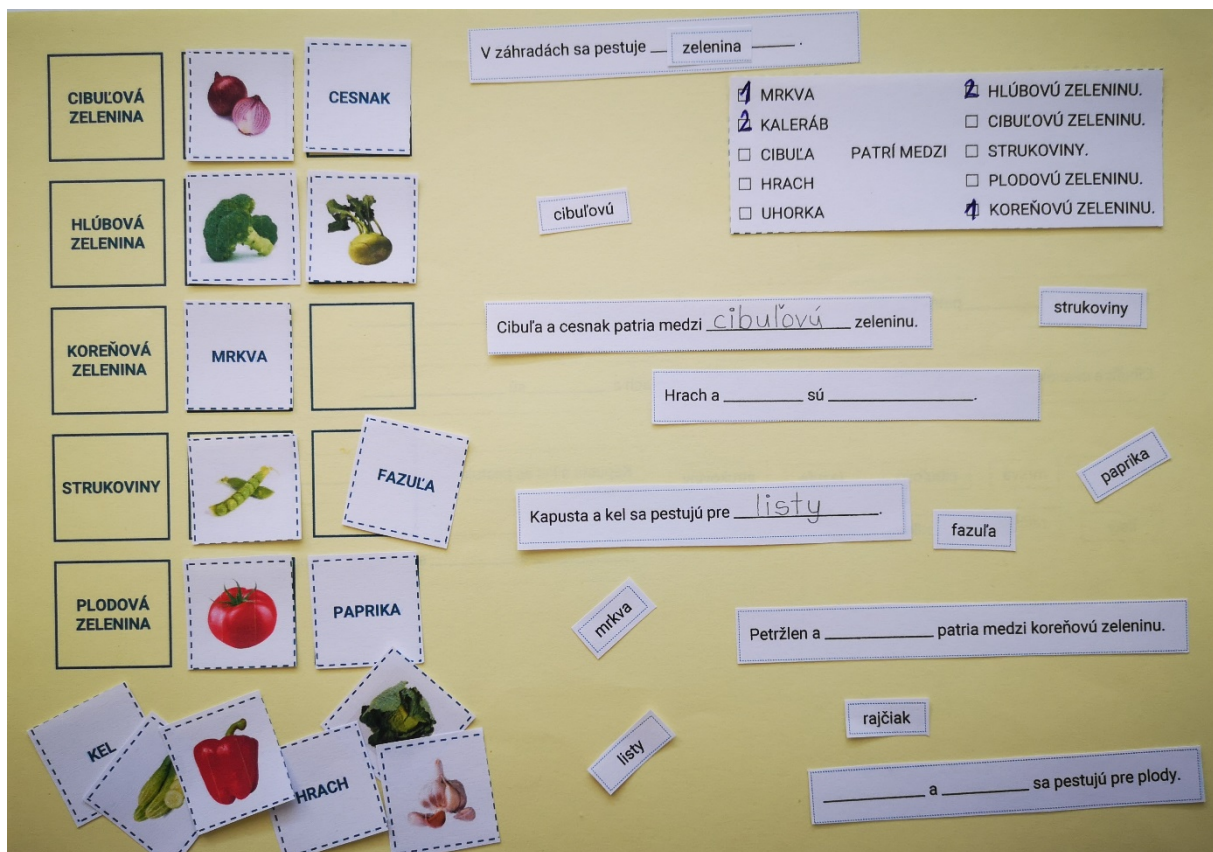
SPÔSOB OVEROVANIA POROZUMENIA, VEDOMOSTÍ A SPÔSOBILOSTÍ

Priebežné overovanie porozumenia je pri každodennom fungovaní v triede veľmi dôležité. Žiaci často napodobňujú to, čo robia ostatní, a preto nie je isté, či rozumejú daným slovám. Rovnako sa stáva, že opakujú slová po učiteľovi, ale ich význam nepoznajú.

Žiaci – deti cudzincov spočiatku väčšinou preferujú písomnú formu overovania, písomnej forme lepšie rozumejú, prípadne môžu použiť slovník.

Možnosti overovania:

- priraďovanie slov k obrázkom;
- opis obrázkov s podporou voľby z pripravených viet, radenie sekvencií za sebou;
- doplňovanie písmen do slov, slov do viet;
- individuálne rozhovory.

Obr. 6 Možnosti overovania porozumenia, vedomostí a spôsobilostí. Biológia – Rastliny pestované v záhradách (vlastný archív)

SPOLUPRÁCA S RODIČMI (ZÁKONNÝM ZÁSTUPCOM) ŽIAKA

Spolupráca s rodičmi (zákonným zástupcom) žiaka je jednou z hlavných podmienok úspešného začlenenia žiaka do výchovno-vzdelávacieho procesu. Okrem jazykovej bariéry môže byť prekážkou aj nedostatok informácií o školskom systéme v Slovenskej republike. Je preto dôležité poskytnúť rodičom tieto informácie ešte pred príchodom žiaka do školy v rôznych jazykových mutáciách.

☞ PRÍPRAVA NA PRÍCHOD ŽIAKA DO ŠKOLY

Stanoviť si jasné pravidlá komunikácie a spolupráce:

- spôsob komunikácie: napr. e-mailom, SMS, telefonicky, prostredníctvom portfólia žiaka a pod.*
- jazyk komunikácie*
- kontaktná osoba: nemusí byť rodič (zákonný zástupca), môže to byť aj príbuzný alebo iná osoba.*
- pravidelné informačné stretnutia: žiak – rodič/zákonný zástupca – učiteľ – asistent (adaptačný koordinátor) – tlmočník*
- riešenie problémov: prípadné problémy riešiť okamžite, aby nedochádzalo k nedorozumeniu.*
- spôsob podpory rodičov pri domácej príprave žiaka: I keď rodičia z dôvodu jazykovej bariéry nemusia byť schopní pomáhať žiakovi s domácimi úlohami, je dôležité podnecovať cieľnú spoluprácu rodičov a detí. Napríklad rodičia môžu kontrolovať plnenie domácich úloh (označenie v zošitoch), hlasné čítanie (10 minút), pri domácej príprave používať materinský jazyk (informácie na internete, slovníky, encyklopédie). Deti tak pocítia, že dvojjazyčnosť nie je nedostatok, ale šanca. Rovnako rodičia vnímajú, že ich jazyk je uznávaný ako rovnocenný. ☞ KURZY ŠTÁTNEHO JAZYKA SPOLUPRÁCA S RODIČMI*
- spôsob hodnotenia: stanovenie jasných pravidiel hodnotenia – priebežné hodnotenie formou známok/bodového hodnotenia (EduPage) v súlade so školským vzdelávacím programom slúži len na informáciu o pokrokoch žiaka.*
- informovanie o školských a mimoškolských aktivitách: pozvánky na akcie v jazyku rodičov (zákonného zástupcu) musia byť stručné, zrozumiteľné a jednoznačné (dátum, presný čas a miesto).*
- rešpektovanie zvykov rodiny: napríklad stravovanie a pod. Rodičia sa môžu zúčastniť vyučovacích hodín a porozprávať žiakom napríklad o krajine ich pôvodu, zaujímavostiach, kultúrnych a náboženských sviatkoch a pod.*

Pri komunikácii s rodičmi (zákonným zástupcom) je niekedy vhodné požiadať o pomoc aj ďalších odborníkov poskytujúcich rôzne formy poradenstva cudzincom, ktorí môžu pomôcť zorientovať sa rodičom aj v iných oblastiach a byť tak nápomocní pri riešení problematických situácií spojených s inklúziou ich detí do výchovno-vzdelávacieho procesu. ☞ ZOZNAM INŠTITÚCIÍ POSKYTUJÚCICH PRAVNU POMOC CUDZINCOM A UTEČENCOM V SR

S prijatím nového žiaka prijímame aj nových rodičov. Nech už sú odkiaľkoľvek, mali by mať pocit, že k nám patria.

Průvodce začleňováním žáků s odlišným mateřským jazykem, s. 48

Legislatíva

Metodický pokyn č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy [on-line]. Vydalo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky v zmysle ustanovenia § 14 ods. 1 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. [cit. 07. 11. 2020]. Dostupné z: [Metodický pokyn č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy | Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky \(minedu.sk\)](#)

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Literatúra

Princípy zapájania žiakov do výchovno-vzdelávacieho procesu

BERNKOPFOVÁ, Michala – NOSÁLOVÁ, Barbora – TITĚROVÁ, Kristýna – VÁGNEROVÁ, Tereza – VÁVROVÁ, Jana: *Průvodce začleňováním žáků s odlišným mateřským jazykem. Pro základní školy*. Praha : Meta, o. p. s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů, 2019. 153 s. ISBN 978-80-88171-24-9.

První dny ve škole [on-line]. Posledná aktualizácia 2020-12-15 18:26. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: <https://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/prvni-den-ve-skole>

SLAVÍKOVÁ-BOUCHER, Lucia. *Český žák-cizinec. Metodika pro pedagogické pracovníky zabývající se problematikou dětí/žáků-cizinců*. Praha : NIDV, 2016. 11 s. ISBN 978-80-86956-87-9.

Zapojení do výuky [on-line]. Poslední aktualizace 2021-01-15 18:01. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: <https://www.inkluzivniskola.cz/zapojeni-do-vyuky>

Komunikácia so žiakom a rodičmi

Jak komunikovat s rodiči [on-line]. Posledná aktualizácia 2021-03-08 17:18. [cit. 02. 05. 2021]. Dostupné z: <https://www.inkluzivniskola.cz/cestina/jak-komunikovat-s-rodici>

Komunikace s dítětem a žákem [on-line]. Posledná aktualizácia 2020-06-05 11:13. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: <https://www.inkluzivniskola.cz/komunikace-s-ditetem>

Příručka pro snadnější porozumění s cizincem [on-line]. Centrum pro integraci cizinců, občanské sdružení. 12 s. [cit. 02. 05. 2021]. Dostupné z: https://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/prirucka_pro_snadnejsi_porozumeni_s_cizincem.pdf

Osvojovanie jazyka, slovníky, komunikačné karty

CUMMINS, Jim: *Vzdělávání vícejazyčných žáků* [on-line]. Preklad Meta, o. p. s. ako podklad konferencie financovanej z prostriedkov hlavného mesta Prahy z „Programu v oblasti podpory aktivít integrácie cudzincov na území hl. m. Prahy pre rok 2020“. 6 s. [cit. 24. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/vzdelavani-viczejazycnych-zaku-jim-cummins-1.pdf>

Čo vedieť o utečencoch : Osvojovanie jazyka (príručka) [on-line]. UNHCR, 2019. 6 s. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/sk/wp-content/uploads/sites/24/2020/04/SK-PDF-UNHCR-Language-Acquisition-Guide.pdf>

DANIŠKOVÁ, Zuzana – FILAGOVÁ, Markéta – KAPALKOVÁ, Svetlana – PÍŠOVÁ, Janka: *Dieťa hovoriace iným jazykom : možnosti kompenzačnej podpory v predškolskom vzdelávaní*. Bratislava : Štátny pedagogický ústav, 2021. 71 s. ISBN 978-80-8118-257-0.

KVAPIL, Roman et al. *Slovenčina ako cudzí jazyk. Príručka pre učiteľov* [on-line]. Bratislava : MPC, 2018, s. 17 - 24. ISBN 978-80-565-1440-5. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: <https://archiv.mpc-edu.sk/sk/slovencina-ako-cudzi-jazyk>

PAUL, Rhea – NORBURY, Courtenay – GOSSE, Carolyn. *Language Disorders from Infancy through Adolescence. Listening, Speaking, Reading, Writing, and Communicating*. Elsevier, 2017. 832 s. ISBN 978-03-23442-34-3

Prekladový slovník základných pojmov pre základnú školu. Ed. J. Pířová, K. Csiba, D. Ďuranová, A. Halászová, Gy. Ledneczka, M. Páleníková. Bratislava : Štátny pedagogický ústav, 2021. [cit. 15. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.statpedu.sk/sk/erasmus-slovencina-deti-cudzincov.html>

Osnovy a aktivity pre základné školy

Výučba o utečencoch : Osnovy pre základné školy. Vek 6 – 9. [on-line]. UNHCR, 2017. 10 s. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: https://www.unhcr.org/sk/wp-content/uploads/sites/24/2020/04/SVK-6-9-Primary_curriculum-draft3.pdf

Výučba o utečencoch : Začleňovanie výučby o utečencoch do rôznych tém na úrovni prvého stupňa základnej školy. Vek 6 – 9. [on-line]. UNHCR, 2017. 7 s. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: https://www.unhcr.org/sk/wp-content/uploads/sites/24/2020/04/SVK-6-9-Integrating_learning_guide-draft3.pdf

Výučba o utečencoch : Sprievodca aktivitami. Vek 6 – 9. [on-line]. UNHCR, 2017. 7 s. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: https://www.unhcr.org/sk/wp-content/uploads/sites/24/2020/04/SVK-6-9-Activity_guide-draft3.pdf

Výučba o utečencoch : Deti vo veku 6 – 9 rokov. Aktivita rozlišovania emócií [on-line]. UNHCR, 2017. 7 s. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: https://www.unhcr.org/sk/wp-content/uploads/sites/24/2020/04/SVK-6-9-Face_expression_game-draft2.pdf

Výučba o utečencoch : Deti vo veku 6 – 9 rokov. Aktivita párovania listov [on-line]. UNHCR, 2017. 27 s. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: https://www.unhcr.org/sk/wp-content/uploads/sites/24/2020/04/SVK-6-9-Letter_matching_game-draft2.pdf

Výučba o utečencoch : Deti vo veku 6 – 9 rokov. Aktivita párovania čísel [on-line]. UNHCR, 2017. 31 s. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: https://www.unhcr.org/sk/wp-content/uploads/sites/24/2020/04/SVK-6-9-Number_matching_game-draft2.pdf

Výučba o utečencoch : Osnovy pre základné školy. Vek 9 – 12. [on-line]. UNHCR, 2017. 8 s. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: https://www.unhcr.org/sk/wp-content/uploads/sites/24/2020/04/SVK-9-12-Primary_curriculum-draft3.pdf

Výučba o utečencoch : Začleňovanie výučby o utečencoch do rôznych tém na úrovni druhého stupňa základnej školy. Vek 9 – 12. [on-line]. UNHCR, 2017. 7 s. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: https://www.unhcr.org/sk/wp-content/uploads/sites/24/2020/04/SVK-9-12-Integrating_learning_guide-draft3.pdf

Výučba o utečencoch : Sprievodca aktivitami. Vek 9 – 12. [on-line]. UNHCR, 2017. 8 s. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: https://www.unhcr.org/sk/wp-content/uploads/sites/24/2020/04/SVK-9-12-Activity_guide-draft3.pdf

Vzdelávanie o utečencoch : Plán hodiny pre videopříbeh Hassana a Youssofa. Vek 12 – 15 rokov [on-line]. UNHCR, 2017. 4 s. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: https://www.unhcr.org/sk/wp-content/uploads/sites/24/2020/04/Lesson-plans-for-video-12-15_PREP.pdf

Vzdelávanie o utečencoch : Sprievodca aktivitami. Vek 12 – 15 rokov [on-line]. UNHCR, 2017. 9 s. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: https://www.unhcr.org/sk/wp-content/uploads/sites/24/2020/04/Teaching-About-refugees-12-15_PREP.pdf

Vzdelávanie o utečencoch : Plán hodiny pre Omarov videopříbeh. Vek 15 – 18 rokov [on-line]. UNHCR, 2017. 4 s. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: https://www.unhcr.org/sk/wp-content/uploads/sites/24/2020/04/Lesson-plans-for-video-15-18_PREP.pdf

Vzdelávanie o utečencoch : Sprievodca aktivitami. Vek 15 – 18 rokov [on-line]. UNHCR, 2017. 9 s. [cit. 17. 01. 2021]. Dostupné z: https://www.unhcr.org/sk/wp-content/uploads/sites/24/2020/04/Teaching-About-refugees-15-18_PREP.pdf

Spracovali: PhDr. Janka Pišová, PhD., Mgr. Karol Csiba, PhD., PhDr. Denisa Ďuranová

Grafické spracovanie: Ing. Gabriela Némethová

Ilustrácie, fotografie: Margo Uralskaia, Mgr. Martina Kolcúnová, archív autorov, www.pixabay.com/sk/

Podklad je súčasťou intelektuálneho výstupu Manuál pre inklúziu detí cudzincov do výchovno-vzdelávacieho procesu v Slovenskej republike v rámci projektu č. 2019-1-SK01-KA201-060698 Slovenčina pre deti cudzincov – pomôcka pre pedagógov a rodičov pri inklúzii detí cudzincov do výchovno-vzdelávacieho procesu v Slovenskej republike, ktorý je financovaný Európskou úniou v rámci programu Erasmus+.

Koordinátori: PhDr. Janka Pišová, PhD., Mgr. Karol Csiba, PhD., PhDr. Denisa Ďuranová